

Miks on ainult Tallinn lumme uppunud?

Efektse talveilma põhjustab seekord järveefekti nime kandev ilmanähtus.

Täpselt kaks aastat tagasi sattusin Tallinnas kokku Riigikogu esikõneleja Ene Ergmaga, kes ütles: “Selle viimase lumekogusega pingutasid meteoroloogid küll üle!”

Püüdsin pareerida: “Aga Riigikogu pole seni ühtegi ilma reguleerivat seadust suutnud vastu võtta!”

Tegelikult oli Ergma etteheidetud jumala vajel aadressil. Teadmiseks: tegelikult ei ole sünoptik see, kes ilma teeb. Kõik hurjutused või soovid tuleks esitada näiteks peapiiskop Andrus Pöderile või hoopis isa Korneliusele ja Stefanusele. Vaat, nemad peaksid inimeste pretensioonid edastama kõrgemale instantsile.

Miks mitte mere-efekt?

Midagi ei ole muutunud kahe aasta jooksul, vähemalt ilma vallas. Kui 2008. aastal jäi lumi maha Tartumaal 20. novembri paiku ja järgmisel aastal 9. detsembril (ja mõlemal aastal aprillikuuni!), siis tänava näikse too stsenaarium jällegi korduvat.

Ainult lume allikas on muutunud. Kui aastal 2008 mat-

INGMAR MUUSIKUS

Taevaluugid on sel nädalal lumele valla olnud mitte ainult Tallinnas, Mati Tootsil tuli ka Aegviidus kõvas-ti vaeva näha, et kõnniteel vähegi liikuda saaks.

sid läänest tulnud tormitsüklo-nid Irmela ja Liane ning mullu-ne Ronny pea terve Eesti paari päevaga paksu valge teki alla, siis nüüd kallas lund põhiliselt Põhja-Eesti ja saarte kohal. Teisipäeval mõodeti lumekihi pak-suseks Lahemaal Vanakülas 46 (uus novembri rekord), Jõhvis 44, Hiiumaal isegi 22 cm. Samas mustendasid Lõuna-Eesti väljadel veel mutimullahunnikud.

Miks saavad pealinn ja Harjumaa jälle kogu parema kraami endale, nurisesid kaugema-

te maakondade maksumaksjad. Põhjuseks oli seekord järveefekti nimeline ilmanähtus, mis avaldub hilissügiseti või talve hakul. Siis, kui meri on veel suhteliselt soe ja selle kohale jõuab väga külm arktiline või polaarne õhumass.

Miks ei nimetata toda nähtust mere-efektiks?

See ilming (korrektsemalt – järve-efekti lumi) on saanud oma nime USA ja Kanada vahel asuva Suure Järvistu järgi. Sealsete järvede vesi püsib soe üpris

kaua. Kui põhjast jõuavad vete kohale külmad õhumassid, kondenseerub veepinnalt kerkiv aur võimsateks pilvedeks, mis maismaale jõudes puistavad paksu lund alla. Temperatuurikontrast peab olema suur – 1,5 km kõrgusel asuva pilve õhu ning vee vahel vähemalt 13 °C, alles sel juhul hakkab “lumevabrik” tööle.

Näiteks 2001. aasta jõululauapäeval mattis lumemõll Buffalo linna kiiresti kahemeetrise lumekihi alla. Ootamatute lumekogustega on alatasa hädas ka

teised suurlinnad. Alles siis, kui suured järved saavad jää peale, tavaliselt jaanuaris, kaovad ka hullud lumესajud.

Raske ennustada

Mujal maailmas esineb taolist nähtust ka merede ja ookeanide rannikul. Seepärast kutsutakse seda ka mere-, ookeani- või isegi lahe-efekti lumeks.

Viimane nimi sobiks hästi meie kanti, sest siniseid ootamatuid lumeuputusi tekitavad enamasti üle Soome lahe kulgevad külmad õhumassid põhjast või kirdest. Nagu viimati.

Oluline on, et kontrast õhu ja vee vahel oleks suur ning veekogu laius vähemalt 80 km. See oleks vastus ühele võroke-sele, kes väitis, et nende Tamula järv ei tekita küll mingit järve-efekti.

Mere-efekt tõi 2004. aastal Inglismaale kauaigatsetud valged jõulud: külm õhumass ida poolt kohtus soojaga (12 °C) Põhjamere kohal. Lund sadas aga saarel.

Soome lahe lume-efekti on tavaliselt kaunis raske ennustada, sest soe vesi äratab sage-li ellu ja muudab tormiks juba hääbunud tsükloni, kurdavad sünoptikud.